
P r i n o s i

UDK: 235.3 Merz, I.
Primljeno 10/2002.

POSTUPAK ZA KANONIZACIJU SLUGE BOŽJEGA IVANA MERZA

Fabijan Veraja, Rim

Vijest o skoroj beatifikaciji Ivana Merza pobudila je interes u našoj javnosti, i to iz različitih razloga. Nekima je i sama osoba bila malo poznata pa su htjeli o njoj nešto više doznati,¹ drugi pitaju što je to beatifikacija, malo upućeniji postavljaju pitanje o razlici između beatifikacije i kanonizacije, odnosno željeli bi znati u čemu je razlika između blaženika i sveca, itd. U svakom slučaju zanimljivo je znati zašto i kako je došlo do toga da Crkva jednoga katoličkog laika, koji je "naše gore list", stavlja vjernicima kao uzor kršćanske savršenosti i

---

¹ Rodio se u Banjoj Luci, u liberalnoj obitelji, 16. prosinca 1896. U realci mu je profesorom bio dr. Ljubomir Maraković, kojemu je ostao trajno zahvalan što mu je otvorio vjerske horizonte. Za volju roditeljima ušao je u Vojnu akademiju u Bečkome Novom Mjestu, ali ju je nakon tri mjeseca napustio te se upisao na Filozofski fakultet Bečkoga sveučilišta. Međutim, 1916. morao je u vojsku, da bi zatim bio poslan na talijansku frontu, gdje je proveo veći dio 1917. i 1918. godine. Nakon rata nastavio je studij na Filozofskom fakultetu u Beču, 1918.-1920., a zatim u Parizu, 1920.-1922. Doktorirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu disertacijom *Utjecaj liturgije na francuske pisce od Chateaubrianda do danas*. Do pred smrt (10. svibnja 1928.) bio je profesorom na Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. Uz dr. Dragutina Kniewalda, bio je pokretač liturgijske obnove u Hrvatskoj. Inače, sve je svoje slobodno vrijeme posvetio hrvatskoj katoličkoj omladini, postavši duša Hrvatskoga orlovskog saveza (HOS-a), u kojem je nastojao ostvariti načela Katoličke akcije, po želji pape Pija XI. Orlovska organizacija, naime, trebala je poslužiti odgoju mladeži, u svrhu stvaranja jedne nove generacije katoličkog laikata, koji bi u uskoj suradnji s crkvenom hijerarhijom radio na duhovnoj obnovi hrvatskog naroda. Uvjeren da je "duša apostolskog djelovanja" osobna svetost apostola, Merz se najprije sam trudio da živi intenzivnim duhovnim životom, postavši u tome primjerom ne samo katoličkim laicima nego i svećenicima i redovnicima. Njegovu svetost danas Crkva službeno priznaje.

dopušta da ga javno štiju kao blaženika. No, kao uvod, dobro će doći koja riječ o samom štovanju svetaca u Crkvi.

ŠTOVANJE SVETACA U CRKVI²

Štovanje svetaca počinje u prvim stoljećima kršćanstva. Predmetom posebnog štovanja su najprije apostoli i mučenici (*martyres* = svjedoci) koji su svojom krvlju posvjedočili svoju ljubav i vjeru u Krista, a kasnije i *confessores* (ispovjedaoci, priznavaoci), koji su pretrpjeli progonstvo, ali nisu umrli kao mučenici. S vremenom se taj naziv protegnuo i na neobično kreposne kršćane koji su svojim čistim i pokorničkim životom, u vjernom vršenju Kristovih zapovijedi, postali njegovim svjedocima pred svijetom.

U početku je kult mučenika ograničen na mjesto gdje je mučenik sahranjen. Na njegov se nebeski rođendan (*dies natalis*) na njegovu grobu okuplja crkvena zajednica sa svojim pastirima da slavi liturgijsko bogoštovlje. Ime mučenika s datumom smrti upisano je u poseban popis (kalendar) da bi se njegov spomendan slavio svake godine. Dosta rano kult se pojedinih svetaca iz jedne Crkve širi i u drugim Crkvama; širenju kulta pogoduje također dijeljenje i prenošenje relikvija mučenika.

Od VI. do XII. stoljeća kanonizacija novih svetaca je u vlasti pojedinih biskupa, odnosno biskupskih ili pokrajinskih sinoda. No već od X. stoljeća neki biskupi mole papu da on sam kanonizira jednoga ili drugoga kandidata, da bi tako njegov kult imao što univerzalniji značaj. U drugoj polovici XII. stoljeća, papa Aleksandar III. (1171./72.) izričito izjavljuje da "nije dopušteno javno štovati nekoga kao sveca bez odobrenja Rimske crkve". Ova izjava dobiva snagu općega zakona uvrštenjem u zbirku crkvenih zakona poznatu pod naslovom *Decretales Gregorii IX*, objavlvenu 5. rujna 1234.

Pridržavajući sebi pravo da nekoga uvrsti u popis svetaca (*in catalogum sanctorum*), Sv. Stolica je uvijek u vidu kanonizacije provodila temeljita ispitivanja o svetom životu i čudesima kandidata. U tu se svrhu služila posebnim legatima koje je slala na lice mjesta (gdje je umro sluga Božji) da ispitaju svjedoke; poslije su kardinali legati povjerali nižim prelatima da u njihovo ime provedu proces, a onda bi akte procesa zajedno s papom ispitivali u tzv. konzistorijima.

Papa Siksto V. je, u svojoj reformi Rimske kurije (1588.), ustanovio Svetu kongregaciju obreda (*Sacra Congregatio Rituum*)

² Više o tom predmetu vidi F. Veraja, *Postupak za kanonizaciju*, u: *Zbornik u čast sv. Nikole Tavelića*, Rim, 1970., str. 67-94.

kojoj je povjerio sektor liturgije i malo potom kauze kanonizacije svetih.³ Apostolskom konstitucijom *Divinus perfectionis Magister* od 25. siječnja 1983. papa Ivan Pavao II. je ozakonio najnoviju reformu Kongregacije i postupka u kauzama kanonizacije.

Prije nego prijedemo na kauzu Ivana Merza, bit će uputno pojasniti neke osnovne pojmove s tim u svezi.

KANONIZACIJA I BEATIFIKACIJA. UVJETI I POSTUPAK

Prvo pitanje koje ljudi postavljaju kad se govori o beatifikaciji i kanonizaciji jest: u čemu se razlikuje jedna od druge, ili koja je razlika između blaženika i sveca.

U prvom tisućljeću kršćanstva nazivi *sanctus* (sveti) i *beatus* (blaženi) rabe se u istom značenju, osobito u liturgijskim tekstovima. Uostalom, svaki svetac je blaženik, jer uživa vječno blaženstvo u Bogu.

U srednjem vijeku, ipak, terminom *beatus* (blaženi) označava se također osoba koja je umrla na glasu svetosti (*pie*), ali taj naziv ne uključuje nikakvo javno crkveno štovanje dotične osobe; još u drugoj polovici XV. stoljeća za pravnike kanoniste je *beatus* (blaženik) onaj koji je predmetom privatnog štovanja vjernika, dok se za onoga koji je javno štovan u Crkvi rabi uvijek termin *sanctus* (svetac). Papa Siksto IV. je prvi koji 1483. formalno dopušta da netko bude javno štovan kao *beatus* ("pro beato venerari"), tj. veže termin *beatus* uz javni crkveni kult nekoga sluge Božjega i na taj način daje tom nazivu određeno pravno značenje. U XVI. stoljeću pape (gotovo redovito), udovoljavajući molbama u tom smislu, dopuštaju da kandidat za kanonizaciju, i prije nego je kauza dovršena, bude "u međuvremenu"

---

³ Kongregacija je zbor kardinala (u novije vrijeme članovi su i nekolicina biskupa) koji tretira poslove povjerene dotičnoj Kongregaciji. Svaka Kongregacija ima i svoje urede s personalom koji studira pitanja dotičnog sektora. Pavao VI. je umjesto Kongregacije obreda ustanovio dvije nove kongregacije: jednu za kult i disciplinu sakramenata, drugu za kauze svetih. – U ovom slučaju, termin *causa* znači isto što i *res* (stvar, posao), a taj je pojam šireg značenja od onoga što se razumijeva pod terminom "postupak" (kako stoji u hrvatskom prijevodu Zakonika kanonskoga prava). Kanonizacija je čin rimskoga Pape kojim definitivno uvodi obvezatni kult nekoga sluga Božjega u opću Crkvu. Istražni "postupak" koji tome prethodi vodi se u vidu kanonizacije, za kanonizaciju, stoga nije baš ispravno govoriti o "postupku kanonizacije". – Ni u njemačkom jeziku nema odgovarajućeg jednoznačnog izraza za termin "causa", pa je prof. Andreas Resch u prijevodu moje knjige *Le cause di canonizzazione dei santi* zadržao termin "Causa", u pluralu "Causen" (usp. F. Veraja, *Heiligsprechung*, Resch, Verlag, Innsbruck, 1998., str. VI.). Iz istoga razloga to činimo i u hrvatskome kad govorimo o kauzama svetih, ne reducirajući "kauzu" na "postupak".

javno štovan kao "blaženik" ("interim, donec ad canonizationem deveniatur"). To dopuštenje dobiva naziv *beatificatio* (beatifikacija).

U XVII. stoljeću beatifikacija postaje obaveznom etapom prije kanonizacije, tj. papa najprije dopušta da se nekoga javno štuje kao "blaženika", i to samo na određenim mjestima (u jednoj biskupiji ili regiji ili u nekoj redovničkoj zajednici i sl.) i u skromnijem obliku nego se štuju sveti; kasnije (ponajviše nakon odobrenja novih čudesa po njegovu zagovoru) blaženik može biti kanoniziran, tj. uvršten u popis "svetaca" i kao takav obavezno štovan u cijeloj Crkvi.⁴

Papa bi mogao dokinuti beatifikaciju i vratiti se na nekadašnju praksu, kad je postojala samo kanonizacija. U svakom slučaju, kanonizacija je zadnji cilj svake kauze, stoga se u novom zakonu od 1983. govori samo o kauzama kanonizacije, a ne "beatifikacije i kanonizacije".

U v j e t i da netko bude kanoniziran uvijek su bili isti: mučeništvo podneseno za vjeru ili natprosječno krepostan život, zbog kojega sluga Božji uživa glas svetosti i poslije smrti, te mu se vjernici utječu za zagovor kod Boga.

Od hrvatskih svetaca, kanonizirani su kao mučenici Nikola Tavelić i Marko Križevčanin, dok je Leopold Bogdan Mandić uvršten među "svece" radi svojega herojski krepostnog života.

Po sebi, sigurno utvrđeno mučeništvo odnosno svetački život dovoljan su uvjet za kanonizaciju, no da bi odobrila javni kult sluge Božjega, Crkva traži još i čudesa postignuta po njegovu zagovoru. Što se tiče samih čudesa, u slučaju mučenika ne inzistira na njima kao kad se radi o ne-mučenicima. Stoga je u kauzama Ivana Merza i Marije od Propetog Petković bilo potrebno dokazati da su se zbila čudesa po njihovu zagovoru, dok se npr. u slučaju blaženog Alojzija Stepinca to nije tražilo.

P o s t u p a k kojim se utvrđuje mučeništvo ili svetački život, glas svetosti i čudesa nekoga kandidata za oltar, usavršavao se tijekom proteklih stoljeća. Kroz stoljeća je bio u upotrebi sudski postupak, sa svim odgovarajućim formalnostima koje su služile da se dođe do istine o predmetu o kojem se radi. U XX. stoljeću, pošto je uznapredovala povijesna kritika, počelo se davati više važnosti i povijesnim istraživanjima. Papa Pio XI., čovjek studija, našao je

⁴ Usp. F. Veraja, *La Beatificazione. Storia, problemi, prospettive*, Roma, 1983. U ovom su knjizi objavljene dvije studije koje su nezaobilazne za svakoga tko se bavi ovim pitanjima. Prva je "Origini e sviluppo della beatificazione" (str. 7-111), a druga "La Beatificazione equipollente" (str. 113-190).

potrebnim ustanoviti (1930.) i posebnu Povijesnu sekciju pri Kongregaciji obreda.

Ova je Sekcija pridonijela promjeni mentaliteta u samoj Kongregaciji jer je svojim znanstvenim radovima pokazala kako se kauze mogu (i trebaju) proučavati i na temelju povijesnih izvora. Konačno je nakon pola stoljeća iskustva Povijesne sekcije došlo do temeljite reforme postupka u kauzama svetih, kao i do nove strukture nadležne Kongregacije. Ovome su bitno pridonijele studije i radovi pisca ovih redaka, koji je od 1961. bio stručni suradnik (*aiutante di studio*) u Povijesnoj sekciji, a potom je 1981. bio imenovan dotajnikom iste Kongregacije.⁵

Kad je stupio na snagu novi zakon 1983. godine, sve kauze koje nisu bile u završnoj fazi bile su u daljnjem postupku prilagođene novim propisima; to se zbilo i s kauzom Ivana Merza, koja je bila započeta po kanonima Crkvenog zakonika iz 1917. godine.

"INFORMATIVNI PROCES" O GLASU SVETOSTI IVANA MERZA

Svaki postupak za kanonizaciju redovito počinje u biskupiji gdje je sluga Božji umro. Tu treba sakupiti sva svjedočanstva (usmena i pisana) o njegovu životu i radu, smrti i glasu svetosti poslije smrti. U našem slučaju to je bilo u nadležnosti zagrebačkog nadbiskupa.

Prije nego se osvrnem na samu kauzu, valja istaknuti jednu okolnost. Kad je Merz umro (1928.), Crkva u Hrvata nije imala nijednog kandidata za koga bi bila u tijeku kauza kanonizacije. Iako je četiri godine prije Merza na glasu svetosti umro zagrebački pomoćni biskup Josip Lang, postupak za njegovu kanonizaciju još nije bio pokrenut. Bilo je, dakle, nešto posve neobično za naše prilike to što se kratko nakon smrti mladoga katoličkog laika Ivana Merza počelo pomišljati na njegovu kanonizaciju. Tome je pridonio i glas o posebnim uslišanjima koja su se pripisivala njegovu zagovoru; među ovima je svakako najznačajnije čudesno ozdravljenje Anice Ercegović

---

⁵ Konkretno prijedloge za novi zakon o kauzama svetih iznio sam u člancima *Il Motu proprio "Sanctitas clarior" e le cause "storiche" dei santi*, u "Monitor ecclesiasticus", CIV (1979.), str. 313-337, i *Alcune proposte per il rinnovamento delle cause dei santi*, ibid. CV (1983.), str. 305-322, a svojim sam radovima, osobito Pozicijama za kauze Nielsa Stensena i Petra Friedhofena, dao primjer kako bi, prema novom zakonu, trebalo prezentirati kauze za daljnje rasprave u Kongregaciji. Kad je objavljen novi zakon, 1983. godine, Pozicije Friedhofena i Stensena bile su prve dane konzultorima teolozima na proučavanje; tako su ovi mogli odmah vidjeti primijenjen novi zakon. – Komentar novoga zakonodavstva objavio sam u knjizi *Le cause di canonizzazione dei santi*, Libreria Editrice Vaticana, 1992., str. 192.

na njegovu grobu u srpnju 1930. O Merzu se nastavilo još više govoriti i pisati nakon što je prof. Dragutin Kniewald 1932. objavio životopis, iz kojeg je čitatelj mogao bolje upoznati dušu ovoga izvanrednog čovjeka. Već onda se počelo priželjkivati njegovu "uzdignuće na čast oltara". Godine 1943. izašao je drugi životopis Ivana Merza, što ga je napisao o. Josip Vrbanek, njegov duhovni vođa, koji je svom spisu dao teološki karakter, tretirajući – očito u vidu buduće kanonizacije - herojske kreposti slugę Božjega. Jednom riječju, glas o svetosti Ivana Merza sve se više širio, sve do dolaska komunista na vlast.⁶ Pa i kad je nastupilo razdoblje prisilne šutnje u javnosti, nije se prestalo misliti na njegovu kanonizaciju.

1. Prema kanonskim propisima iz 1917. godine, postupak za kanonizaciju trebao je početi prije navršenih trideset godina od smrti Sluge Božjega; inače je trebalo opravdati kašnjenje, dokazavši da to nije bilo namjerno (npr. da se nije čekalo da umre koji svjedok ili sl.). Stoga je zagrebački nadbiskup-koadjutor Franjo Šeper 8. svibnja 1958. - dva dana prije nego se navršilo trideset godina od smrti Ivana Merza - ustanovio crkveni sud koji je u tzv. "informativnom procesu" trebao ispitati svjedoke o glasu njegove svetosti (*de fama sanctitatis*).

Već 16. svibnja i 10. lipnja ispitan je starac Mavro Merz, otac pok. Ivana. Sljedeće godine, 24. travnja i 19. lipnja 1959., dala je svoje svjedočanstvo Katarina Bajić, koja je bila kućna pomoćnica u obitelji Merz posljednjih pet godina života Sluge Božjega. Konačno je u razdoblju od 2. lipnja 1960. do 13. siječnja 1961. - u deset zasjedanja - saslušan prof. Dragutin Kniewald, suradnik Ivana Merza i njegov prvi biograf.

Nakon duge stanke, 30. lipnja i 2. srpnja 1965. godine svjedočila je u procesu Viktorija Švigir.

Tijekom daljnjih gotovo osam godina nije učinjen ni jedan korak u postupku, među ostalim i zbog toga što je u međuvremenu umro vicepostulator kauze dr. Marko Klarić.

U siječnju 1972. imenovan je novi postulator kauze, o. Božidar Nagy, DI. U isto je vrijeme nadbiskup Kuharić imenovao i nove članove crkvenog suda, jer su dotadašnji bili dali ostavku zbog drugih obaveza (dr. Salač je u međuvremenu bio imenovan pomoćnim biskupom).

O. Nagy je nastojao da još živući svjedoci budu što prije ispitani. Tako su 1973. saslušani o. Ambroz Vlahov, konventualac (21. i 28. veljače), Drago Cerovac (8. ožujka i 30. svibnja), Marija Marošević

⁶ U razdoblju od 1928. do 1945. u hrvatskom tisku – prema popisu dr. Marina Škarice (*Ivan Merz – iniziatore del movimento liturgico in Croazia*, Spalati-Romae, 1989., v. Bibliografia) - objavljeno je 279 napisa o Ivanu Merzu.

(26. lipnja), Mira Majetić (25. listopada) i Zvonimir Dugački (7. studenoga).

Nakon 25. zasjedanja suda, 9. studenoga 1973., Službenice Krista Kralja, koje su kao aktor kauze pokrenule postupak za kanonizaciju Ivana Merza, odustale su da i dalje budu "aktor", jer da nisu u stanju pokriti troškove procesa.⁷ Nije mi poznat neki sličan slučaj. Tada je Župa sv. Petra u Zagrebu preuzela ulogu aktora kauze, a župnik Ivan Šalić je potvrdio o. Božidara Nagya kao postulatora.

U 1974. godini saslušana su još četiri svjedoka: Slavko Šarić (13. veljače), o. Ivan Jäger, DI (21. veljače), dr. Ladislav Vlašić (22. veljače) i don Ante Radić (6. ožujka).

2. Budući da u kauzama svetih treba preventivno ispitati spise dotičnoga kandidata da se ustanovi ima li u njima što "protiv vjere ili morala", Kongregacija za kauze svetih dekretom od 2. ožujka 1974. dala je dopuštenje da spise Ivana Merza ispituju domaći teolozi. Prošlo je daljnjih osam godina prije nego je taj posao obavljen: jedan je cenzor (ocjenitelj) potpisao svoj "votum" 12. srpnja 1977., drugi pak 5. prosinca 1982.

3. Po Kanonskom zakoniku iz 1917. godine trebao je Ordinarij još posebnim procesom dokazati da su u slučaju Ivana Merza bili poštivani Dekreti Urbana VIII. "*de non cultu*", tj. da Sluga Božji nije bio predmetom nedopuštenoga javnog štovanja. Po novom zakonu iz 1983. nije se više tražio poseban proces, nego je bila dovoljna jedna izjava Ordinarija u tom smislu. U slučaju Ivana Merza nije se postupilo ni po starom ni po novom zakonu, nego je vicepostulator pismom od 20. rujna 1984. tražio od pojedinih biskupa da ga obavijeste ima li u dotičnoj biskupiji znakova javnoga štovanja Sluge Božjega. Budući da su odgovori bili negativni, Kongregacija poslije nije pravila pitanje o proceduri.

4. Budući da se proces vodio na hrvatskom jeziku, svjedočanstva i dodatnu dokumentaciju trebalo je prevesti na talijanski te istom onda sve dostaviti na nadležnu kongregaciju Svete Stolice. No, ako je trebalo 27 godina da se obavi postupak (koji se drugdje obavi u nekoliko godina!), bilo mi je jasno da će proći još mnogo vremena prije nego kauza Ivana Merza stigne u Rim. Stoga, budući da nije više bilo živućih svjedoka koje bi trebalo saslušati, rekao sam postulatoru neka se pobrine da dijecezanski postupak bude formalno zaključen i

---

⁷ Osoba (pravna ili fizička) koja promiče kauzu zove se "aktor" (pokretač kauze); pokretač imenuje postulatora koji ga predstavlja i u njegovo ime nastupa pred crkvenim vlastima. Prema sadašnjem zakonu, u dijecezanskom postupku postulator mora biti prihvaćen od biskupa, a da zastupa pokretača pred nadležnom Kongregacijom, mora biti prihvaćen od Kongregacije. Aktor snosi troškove kauze.

da se sav materijal dostavi na Kongregaciju u originalu, a da ću ja misliti na prijevod. Tako je 17. siječnja 1986. nadbiskup Kuharić zaključio proces i preko Apostolske Nuncijature u Beogradu poslao ga u Vatikan.⁸

5. Postojalo je još mnogo pisanih dokumenata koji nisu bili priloženi procesu.⁹ U takvim slučajevima Kongregacija traži da Ordinarij ustanovi posebnu komisiju zaduženu da sakupi svu dokumentaciju koja se na bilo koji način odnosi na kauzu, te da je službeno dostavi na Kongregaciju, dakako, na talijanskome ili nekom drugom svjetskom jeziku. No dokumentacija za kauzu Ivana Merza, sva na hrvatskome (kao uostalom i sva bibliografija), tolika je da se nije moglo ni pomišljati na prevođenje na neki drugi jezik. Kauzu je, dakle, mogao studirati samo tko poznaje hrvatski, a na Kongregaciji nema takvoga relatora, niti je bilo moguće naći Hrvata koji bi, kao vanjski suradnik relatora, studirao kauzu i napisao službenu poziciju o kreposnom životu Sluge Božjega.

Međutim, kada Bog hoće da nekoga proslavi, nađe načina da se to ostvari. U uvjerenju da Providnost ravna poviješću, usudujem se ustvrditi da je Providnost imala u vidu i kauzu Ivana Merza kad je u vrijeme dok se u Zagrebu vodio "informativni" proces, dovela jednoga Hrvata u nadležnu Kongregaciju, da bi taj, u određeno vrijeme, preuzeo brigu za studij kauze Ivana Merza.

STUDIJ KAUCZE IVANA MERZA U NADLEŽNOJ KONGREGACIJI SV. STOLICE

1. Kad je proces stigao na Kongregaciju, preveo sam ga na talijanski. Trebalo je zatim provjeriti jesu li pri vođenju procesa bili poštivani propisi kanonskog prava. To je u nadležnosti dotajnika, te sam kao takav napisao svoj "votum" (obrazloženi sud) i referirao u

⁸ U hrvatskoj javnosti bilo je u posljednje vrijeme više puta rečeno i napisano kako je postupak za kanonizaciju Ivana Merza trajao nekoliko desetljeća. Iz gornjega se vidi da je dijecezanski postupak završen 28 godina nakon prvog zasjedanja crkvenog suda, ali je sav posao suda obavljen u trideset radnih dana (ne računajući vrijeme koje je bilo potrebno za pretipkavanje spisa). K tome treba, dakako, dodati rad na sastavljanju "Članaka" (Articuli), na temelju kojih su ispitani svjedoci, kao i vrijeme potrebno za ispitivanje spisa Ivana Merza, no za sve to nisu baš trebale tolike godine. – U sam postupak ne ulaze publicistički rad i druge akcije kojima je cilj da se upozna život i djelo Ivana Merza; po tome se nijedna kauza kanonizacije ne bi makla s mrtve točke. O studiju kauze u Rimu vidi dolje.

⁹ Kad se govori o "dokumentima" ili "dokumentaciji" koja se odnosi na kauze svetih, ne misli se samo na dokumente u užem smislu, tj. na službene isprave nego na sve pisane povijesne izvore koji služe za upoznavanje kandidata za kanonizaciju.

Kongresu Kongregacije, nakon čega je 5. lipnja 1992. izdan i Dekret o valjanosti procesa.

2. Kako je već rečeno, bilo je još potrebno dopuniti navedena svjedočanstva arhivskim materijalom. Dio toga materijala nalazio se već kod postulatora u Rimu, i on ga je dostavio Kongregaciji. Tijekom studija bila bi se, po potrebi, obavila daljnja istraživanja, kao što to biva u mnogim kauzama; rijetko se, naime, na početku studija raspolože sa svim potrebnim informacijama.

3. *Positio*¹⁰ sam kanio izraditi sam, i to nakon odlaska u mirovinu. U tu je svrhu bilo najbolje za kauzu da me Sv. Otac imenuje relatorom "ad casum", tj. za taj slučaj. (Tom se rješenju Kongregacija već bila utekla u jednom ili drugom slučaju, kad je zbog posebnih okolnosti držala potrebnim povjeriti određenu kauzu nekom stručnjaku koji nije pripadao kolegiju stalnih relatora Kongregacije). Ipak nisam želio preuzeti formalnu obavezu relatora prije nego se osobno ne uvjerim da kauza može imati pozitivan ishod.

Koncem 1994. počeo sam pisati Poziciju i radio sam na njoj pune tri godine. Za moj posao postulator mi je morao donijeti u Rim čitav arhiv Ivana Merza i brojne druge povijesne izvore, od kojih neki nisu bili dostupni dosadašnjim povjesničarima Hrvatskoga katoličkog pokreta. Kad god sam trebao bilo što za studij kauze (knjige, članke iz časopisa i drugo), o. Nagy mi je to uvijek spremno pribavio. Kad sam bio gotovo pri kraju studija, dekretom Kongregacije od 5. travnja 1998., s prethodnom privolom Sv. Oca, imenovan sam relatorom kauze.

U rujnu iste godine *Positio super vita virtutibus et fama sanctitatis* izašla je iz tiska i bila je dostavljena Kongregaciji.¹¹ Na

---

¹⁰ *Positio* je dossier, skup spisa (svjedočanstava, dokumenata, studija) o životu, djelovanju, smrti i glasu svetosti Sluge Božjega. (U hrvatskom prijevodu Zakonika kanonskoga prava za *positio* je upotrijebljen termin "podnesak", što ni izdaleka ne daje ideju o Poziciji!) Za razliku od tradicionalnih pozicija, moderne *Positiones* Povijesne sekcije su (većinom) i s formalne strane znanstvena, organski jedinstvena povijesna djela. Od kritičkih biografija razlikuju se po tome što u njima imaju prednost dokumenti (pisani izvori), tako da oni koji su pozvani suditi o krepostima dotičnog kandidata za oltar, mogu sami stvoriti sud na temelju izvora, a da pritom nisu uvjetovani prosudbama samoga autora Pozicije.

¹¹ Ova *Positio* predstavlja novost u samoj Kongregaciji. Iskristio sam priliku da na primjeru jedne "novije kauze" (*causa recentior* tj. koja raspolože svjedočanstvima živućih svjedoka, a ne samo povijesnim izvorima, kao što je bio slučaj s kauzama Nielsa Stensena i Petra Friedhofena) pokažem kako bi morao biti primijenjen novi zakon (Regolamento, Art. 16 § 1). Osim toga, budući da nije bilo razloga da se ne objavi cijela studija s dokumentima, Pozicija je tiskana kao knjiga dostupna javnosti, a izdala ju je *Libreria Editrice Vaticana* (Fabijan Veraja, *Ivan Merz, pioniere dell' Azione Cattolica in Croazia*, Roma, 1989., 1104 stranice). Ona je jedini iscrpni izvor za upoznavanje Ivana Merza, a jer je pisana na talijanskom

popisu pozicija koje čekaju da budu proučene od teologa Kongregacije, bila je na 237. mjestu! To znači da je mogla biti uzeta u obzir istom negdje nakon 2010. godine.

4. Posljednjih godina postalo je nepisano pravilo da se nekoj poziciji dade prednost (tako da je teolozi uzmu u proučavanje prije drugih pozicija, koje su ranije predane Kongregaciji) samo kad to traže posebni pastoralni razlozi ili je eventualno u vidu putovanja Sv. Oca u zemlju kojoj pripada dotični kandidat za oltar. Dakako, to dolazi u obzir samo ako osim pozicije o kreposnom životu sluge Božjega postoji i proces o čudu koje se pripisuje njegovu zagovoru. Drugim riječima, teolozima se daje na proučavanje neka kauza samo u vidu skore beatifikacije. Postavilo se, dakle, pitanje "čuda" koje se traži za beatifikaciju Ivana Merza.

U srpnju 1930. godine dogodilo se na grobu Ivana Merza čudesno ozdravljenje Anice Ercegović, o kojemu je govor i u Vrbanecku životopisu Ivana Merza,¹² iako osobno nisam mislio da bi Kongregacija uzela u obzir to "čudo", jer o njemu nije bio na vrijeme obavljen kanonski proces. No, u razgovoru s "promicateljem vjere" (*promotor fidei*) doznao sam da je u posljednje vrijeme Kongregacija uzela u obzir neke analogne slučajeve, koje je nadležna Liječnička komisija ispitala na temelju vjerodostojnih dokumenata, i došla do zaključka da se radi o znanstveno neprotumačivim događajima.

Proučio sam onda dokumente koji se odnose na ozdravljenje Anice Ercegović te, pošto je posebna Komisija pri zagrebačkom Duhovnom stolu pravno utvrdila njihovu autentičnost, preveo ih na talijanski. Dekretom od 1. ožujka 2002. Kongregacija je odobrila da se na temelju te dokumentacije ide dalje. Pripremio sam onda službenu Poziciju o čudu - *Positio super miro*.

DISKUSIJE KAUZE U KONGREGACIJI

1. Kad je dovršen studij kauze i tiskana službena *Positio super vita virtutibus et fama sanctitatis*, ova (kad dođe na red) ide u ruke teolozima, koji se na temelju primljenog materijala trebaju izjasniti o kreposnom životu sluge Božjega.

Istom kad se počelo govoriti o trećem putovanju Sv. Oca u Hrvatsku, Kongregacija je stavila kauzu Ivana Merza na dnevni red.

---

jeziku, pristupačnija je europskoj publici. Zato sam nastojao rekonstruirati život Ivana Merza u širem povijesnom kontekstu, da bi čitatelji Pozicije bolje upoznali i noviju, osobito crkvenu, povijest Merzove domovine, o kojoj su u zapadnim zemljama vrlo malo, i često krivo, informirani.

¹² Usp. Josip Vrbaneck, *Vitez Kristov dr. Ivan Merz*, Zagreb, 1943., str. 226-227.

Konzultori (savjetnici) teolozi (njih osam i *promotor fidei*) morali su proučiti Poziciju i dati svoj pisani *votum* (obrazloženi sud) o herojskim krepostima Sluge Božjega, a onda o tome raspravljati na svom sastanku (*Congressus peculiaris theologorum*), koji je održan 19. travnja 2002.

Nakon što je tiskan Izvještaj o kongresu (*Relatio et vota*) i dostavljen kardinalima i biskupima, članovima Kongregacije, ovi su se izjasnili o istom predmetu na svojoj sjednici (*Congregatio ordinaria*) 7. svibnja 2002.

Dana 5. srpnja 2002., u prisutnosti Sv. Oca, u vatikanskoj Sala Clementina svečano je proglašen Dekret o herojskim krepostima Ivana Merza, nakon čega mu pripada naslov "Venerabilis Servus Dei" (Časni sluga Božji).

2. Prema sadašnjim propisima, za beatifikaciju je potrebno podastrijeti Kongregaciji na ispitivanje i jedno "čudo" koje se pripisuje zagovoru sluge Božjega. Za kanonizaciju se traži još jedno drugo "čudo" koje se dogodilo nakon beatifikacije.

U ispitivanju "čuda" postupak je sljedeći: Najprije dvojica stručnjaka (liječnika, ako se radi o ozdravljenju), neovisno jedan od drugoga, prouče *Positio super miro* te u pisanom obliku dadu svoja obrazložena mišljenja o "slučaju". Ako se po sudu barem jednoga od njih dvojice ozdravljenje ne može znanstveno protumačiti, oba se suda (*vota*) tiskaju i prilože Poziciji te se "slučaj" daje na proučavanje još trojici stručnjaka. Nakon toga njih petorica u kolegijalnoj diskusiji (*Consulta Medica*) formuliraju definitivni sud o dijagnozi, prognozi, terapiji bolesti i o naravi ozdravljenja, što sve tajnik (koji je također liječnik) unese u službenu Relaciju, koju potpisuju predsjednik i tajnik.

Ako se po sudu liječnika radi o znanstveno neobjašnjivom ozdravljenju, Pozicija se daje teolozima da se izjasne o "čudu", tj. o nadnaravnom karakteru samoga događaja i o kontekstu u kojem se zbio, tj. u kojoj je vezi s molitvama upravljenima Bogu po zagovoru Sluge Božjega. Svaki teolog u pisanom obliku obrazloži svoj sud (*votum*) a onda zajednički raspravljaju o predmetu na svom sastanku (*Congressus theologorum*).

Relacija o kongresu, priložena poziciji, ide kardinalima i biskupima Kongregacije koji raspravljaju o predmetu na svojoj sjednici (*Congregatio ordinaria*).

Konačnu odluku donosi Sv. Otac, koji daje nalog da se izda Dekret o čudu - *super miraculo*.

O iznenadnom, potpunom i trajnom ozdravljenju Anice Ercegović od tuberkuloze i drugih popratnih bolesti, što se dogodilo

na grobu Ivana Merza 1930. godine, Liječnička je komisija 16. svibnja 2002. jednoglasno zaključila da se radi o događaju koji se ne može znanstveno objasniti.

Ostalo je još da teolozi utvrde da se to ozdravljenje ima pripisati zagovoru sluge Božjega Ivana Merza, kojemu se Anica utekla u molitvi. Oni su se pozitivno o tome izjasnili 13 rujna 2002., a potom i kardinali i biskupi na sjednici 5. studenoga 2002. Slijedilo je objavljivanje Dekreta o čudu 20. prosinca 2002. Time je bio otvoren put beatifikaciji Sluge Božjega.

* * *

Kauza kanonizacije Ivana Merza, kad se usporedi s drugim kauzama, po kojećemu je neobična. Iza drugih kauza obično stoji neka stabilna institucija, makar to bio posebni odbor ustanovljen *ad hoc*. Premda su svetački život i smrt te glas svetosti poslije smrti Sluge Božjega i izvanredna uslišanja po njegovu zagovoru preduvjet da se može pomišljati na postupak za njegovu kanonizaciju, ovisi o ljudima u Crkvi hoće li do tog postupka doći i hoće li se on dokrajčiti. Upravo zbog toga ljudskog elementa česte su beatifikacije, odnosno kanonizacije redovnika i redovnica jer iza njihovih kauza stoji dotični Red ili Družba, s raspoloživim osobljem koje je nužno za rad na kauzi, pa i materijalnim sredstvima koja su za to potrebna. Situacija je već teža kad se radi npr. o dijecezanskom svećeniku, osim ako je osnivač neke redovničke zajednice ili druge ustanove. A što istom reći kad je u pitanju pokretanje postupka za kanonizaciju nekog laika?

Treba, međutim, odmah primijetiti kako sâm nedostatak materijalnih sredstava nije nikada pravi razlog da neka kauza ne ide naprijed; iskustvo potvrđuje da Providnost, kada dađe znak da hoće neku kauzu, providi i potrebna sredstva, ponajviše tako da vjernici svojim milodarima pokriju troškove kauze. Veći je problem naći podesne osobe, tj. s potrebnom spremom i slobodne od drugih obaveza, koje će se posvetiti radu na kauzi, no i to je mnogo lakše kad se radi o redovničkim zajednicama koje znaju za taj posao odrediti više osoba. U velikim narodima gdje postoji višestoljetna tradicija s obzirom na kauze kanonizacije, lakše se nađu povoljna rješenja i za kauze laika, osobito ako postoji posebno zanimanje za koji slučaj, kao što je to bilo npr. s mladim Pier-Giorgiom Frassatijem.

Iza kauze kanonizacije Ivana Merza nije stajala nikakva stabilna i jaka institucija, a i skromna zajednica Suradnica Krista Kralja, koja je u početku bila "aktor (pokretač) kauze", povukla se, i to navodno zbog pomanjkanja materijalnih sredstava. Prilike pod komunizmom nisu išle u prilog promicanju poznavanja Ivana Merza, dapače Merz i

sve što je povezano s Katoličkim pokretom trebalo je pasti u povijesni zaborav. Bilo je čak i na katoličkoj strani pojedinaca iz nekadašnjih "seniorskih" redova koji su se protivili kauzi, jer da je Merz bio odgovoran za "lom" u Katoličkom pokretu. Pa i kad je počeo postupak za kanonizaciju, sudeći po tome kako je vođen "informativni proces" (27 godina!), teško je vjerovati da bi kauza bila dospjela do cilja, pogotovo da je ostalo na snazi komplicirano zakonodavstvo iz 1917. godine.

Ako je, dakle, usprkos (po ljudskom sudu) ne baš povoljnim prognozama, došlo do beatifikacije Ivana Merza, u tome treba vidjeti prst Božje providnosti koja nam u njemu, u vrijeme kad je Crkva nadasve potrebna katoličkih laika, daje primjer i putokaz za novu evangelizaciju hrvatskog naroda. Nakon svih povijesnih iskustava, uvijek iznova postaje bjelodano da svaki duhovni preporod društva počinje preporodom pojedinca, a preporod pojedinca počinje ostvarenjem Isusovih riječi "obratite se i vjerujte evanđelju" (Mk 1, 15). "Vjera je moje životno zvanje", napisao je Merz za sebe, i sve je svoje energije utrošio da to bude ideal i hrvatske katoličke mladeži. On je, međutim, bio svjestan da mora raditi najprije na vlastitu posvećenju, i njegova veličina je u njegovoj svetosti, koju je Crkva i službeno priznala kad je objavila dekret o njegovim herojskim krepostima. Za života Merz je, po svjedočanstvu onih koji su ga izbliza promatrali, privlačio svojom osobnošću i svojim primjerom više nego svojim riječima ili, bolje rečeno: njegova osobnost je davala snagu njegovoj riječi, te je mogao privlačiti omladinu. I danas je Merz kadar privući i usmjeriti prema idealu kršćanske savršenosti ne jedno mladenačko srce žedno Boga; treba samo da ljudi upoznaju Ivana Merza. Pod tim vidikom njegova beatifikacija u sadašnjoj općoj moralnoj krizi predstavlja posebni Božji dar našoj Crkvi i našem narodu. U Ivanu Merzu Crkva ima - da upotrijebim izraz pjesnika Milana Pavelića - čitav jedan "program" za svoj apostolat u XXI. stoljeću.